

Nr 257

Av herr Karlsson i Stuvsta m. fl., om utredning angående uppsättande av bärkraftiga och moderna arrendejordbruk på samhällsågd jord.

Varje år försäljer staten ett antal jordbruksegendomar till arrendatorer av dessa jordbruk eller andra högstbjudande. Endast i fråga om försäljning av egendomar med ett försäljningspris av över 50 000 kronor behöver riksdagens tillstånd inhämtas. Den förnämsta orsaken till att statliga myndigheter söker avhända sig dylika jordbruk, särskilt då det gäller fastigheter utan större skogsinnehav, synes vara att nuvarande höga byggnads- och andra underhållskostnader gör en försäljning, med gällande relativt höga marknadsvärden, ekonomiskt mest fördelaktig.

Avfolkningen av landsbygden och särskilt inom jordbruket fortsätter. Som bekräftas av statistiska uppgifter omfattar den främst ungdom och framför allt småbrukets ungdom. Huvudorsaken är i de flesta fall säkerligen inte, trots vad många tror sig veta, att söka i »städernas lockelser» eller ovilja att fortsätta i jordbruksyrket i och för sig utan i det förhållandet, att småbruket inte kan ge sina utövare en tillfredsställande bärgning och därför inte kan erbjuda något perspektiv för unga människor. Å andra sidan erbjuder förvärv av bärkraftiga jordbruk oöverbärliga ekonomiska svårigheter för småbrukarungdomar på grund av gällande fastighetspriser och behovet av kapital i övrigt för maskiner och annan utrustning och uppsättning.

Särskilt detta senare problem måste, anser vi, mera uppmärksammas av samhället. Vi går här inte in på frågan om ett principiellt ställningstagande till den pågående skingringen av allmänägd egendom. I detta sammanhang vill vi begränsa oss till att framhålla som vår mening, att det allmänna också i kraft av sitt jordäggande — och här avses såväl jordbruksjord under skilda statliga förvaltningar liksom ecklesiastik och kyrklig samt kommunal jord — borde göra en insats för att förbättra jordbrukarungdomens utkomstmöjligheter på landsbygden.

Ett verksamt handtag härvidlag skulle vara om det allmänna ginge in för att tillskapa bärkraftiga arrendejordbruk, att utarrenderas till jordbrukarungdom men också ungdomar från städer och tätorter, som vill välja jordbruket som yrke. Sådana jordbruk, som borde utrustas med moderna och rationella byggnader, borde, där förhållandena så medger, göras så stora att de vore lämpliga som tvåfamiljsjordbruk. En del större allmän-

ägda jordbruksegendomar borde reserveras för föreningsjordbruk av lantarbetare och andra för denna jordbruksform intresserade.

Dylika jordbruk borde allt framgent reserveras för dylika ändamål och sålunda i princip icke säljas. Jordbruk, vars arrendator efter en tid vill skaffa sig eget jordbruk, borde sålunda åter bli ledigt för i första hand ungdomar men också andra som i likhet med dem inte har tillräckligt kapital för förvärv av rationella jordbruk.

Den utredning om denna fråga som vi yrkar på torde även ta upp frågan om statslån eller statsgaranterade lån till anskaffning av maskiner och annan utrustning för nya innehavare av dylika arrenden. Likaså borde frågan om huruvida viss utbildning vid jordbruksutbildningsanstalt borde ställas som villkor för att kunna erhålla sådant arrende också prövas.

Vi är klara över att tillskapande av här föreslagna arrenden bara är möjligt successivt, i samband med att allmänägda jordbruk blir »fria», genom att arrendator upplämnar innehavt arrende. Här avses givetvis ingen ändring i fråga om de rättigheter, som nuvarande arrendatorer av allmänägd egendom åtnjuter.

Det vore ur många synpunkter — och inte bara i samband med föreliggande förslag — en stor fördel om all i princip statlig jordbruksegendom (alltså även universitetens och kyrkans jord) förvaltades av en statlig myndighet. Undantagen borde begränsas till skol- och försöksjordbruk samt jord som under skönjbar tid kan tänkas bli erforderlig för byggnader och andra anläggningar. Emellertid avser vårt förslag all samhällelig jordbruksegendom, oavsett vem som förvaltar den.

Den praktiska ledningen i fråga om tillskapandet av här förordade arrendejordbruk borde uppdras åt lantbruksnämnderna i fråga om all principiellt statlig jord, oavsett under vilken förvaltning den hör hemma. Försäljning av statlig jordbruksjord borde i allmänhet upphöra och domänverket i stället övergå till en aktiv inköspolitik i fråga om jord lämplig för här angivna syfte. Detta kan givetvis realiseras dels genom sammanläggning av mindre jordbruk och dels genom uppdelning av mycket stora egendomar. Minimiarealen för ett enfamiljsarrende borde därvid sättas vid 30—40 tunnland och för tvåfamiljsarrenden vid ungefär det dubbla. Att erbjuda stora egendomar till för föreningsjordbruk intresserade bör på intet sätt ges en underordnad betydelse, då det uppenbarligen finns ett betydande intresse för denna brukningsform, vars utveckling hämmas av bristen på tillgängliga allmänägda egendomar.

För undvikande av varje missförstånd vill vi till slut understryka att här framställda förslag och rekommendationer för dess genomförande icke avses få bli något hinder för den förstärkning av mindre jordbruk med jord och skog, som nu pågår i lantbruksnämndernas regi. Avsikten är endast att åstadkomma en större samhällelig insats för att möjliggöra för jordbruksintresserad ungdom, mer eller mindre utan eget kapital, att kunna starta rationell jordbruksdrift och skaffa sig en skäligen bärning.

Med hänsyn till vad ovan anförts föreslår vi,
att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om
skyndsam utredning angående uppsättande av bärkraftiga
och moderna arrendejordbruk på samhällsäg'd jord för i
första hand jordbruksintresserad ungdom.

Stockholm i januari 1958

Erik Karlsson

Helmer Holmberg

Henning Nilsson